

je hotel naglašati v svojih produkcijah. Podal je simfonistiški zabarvano suito Raffavo in Bacha edino za gosli brez vsakterega spremljevanja prirejeni preludij s fugo in končno svojo duhu Smetanove »Prodane neveste« vzorno se prilagajajočo fantazijo, okičeno in nasičeno z vsem, kar je svojstvo specifiški Ondřičkove skrajne virtuoznosti. Znameniti uspeh, ki ga je mojster s svojo presenetljivo igro dosegel, mu je dal priliko, zahvaliti navdušeno občinstvo s trojnim dodatkom.

Vse hvalevrednega spremljevalca se je izkazal dunajskega konservatorja mladi absolvent g. Viljem Klasen, fin in nežno čuteč pianist, ki je dosegel tudi kot solist s Schüttovo »Reverijo« in s Chopinovo briljantno polonezo prav čaroben, najlepši uspeh.

— 00 —

Upodabljavača umetnost.

Modelov za Prešernov spomenik je dospelo na razpisani natečaj sedmero. Umetniško zamišljeni so vsi, nekateri med njimi so naravnost genialno sestavljeni; lepi so zlasti nekateri reliefi. Eden model iz mavca pa je bil tako površno pospravljen v zaboj, da se je na dolgi vožnji po železnici, žal, razdrobil. Težko ga bo sestaviti. Imena slovenskih kiparjev, ki so poslali svoje osnutke, še niso znana, ker se priložena pisma z zaznamenovanimi gesli še niso razpečatila. Jury, čije udje so gospodje: arhivar A. Aškerc, stavbeni svetnik I. Duffé, ces. svetnik I. Franké, pisatelj Fr. Govekar, dež. višji inženir A. Klinar, drž. višji inženir A. Pavlin in ravnatelj I. Šubic, je imela sicer že dve seji; sklepi teh sej pa ostanejo še tajni, dokler se kaj definitivnega ne odloči. Samo toliko smemo rodoljubom, ki se zanimajo za Prešernov spomenik, za sedaj izdati: Kadar se imenovana jury odloči za katerega izmed poslanih modelov, napišemo seveda obširno študijo o vseh sedmerih modelih ter objavimo tudi imena konkurajočih kiparjev. Tačasna notica bodi vsem Slovencem le v izpodbudo, da naj marljivo nabirajo potrebni — »nervus rerum«, brez katerega ne bode moči postaviti dostojnega monumenta. Doslej nabrana vsota je še jako skromna.

Nekdo, ki je modele videl.

Listek.

РУССКІЙ БРУЖОКЪ — Russkij kružók. Tisti časi so že zdavnaj minili, ko so prištevali »modernim« jezikom samo francoščino, italijanščino in angleščino. Nihče ne taji, da reprezentujejo Francozi, Lahi in Angleži narode z najstarejšo in najvišjo kulturo v Evropi; zaradi tega so tudi njih jeziki vsakomur potrebni, kdor hoče dotične bogate literarne proizvode uživati v izvirniku. Toda, svet se suče — in tudi Slovani smo postali kulturni činitelj na svetu; zato so tudi slovanski jeziki že »moderni«. Najstarejšo literaturo imajo Čchi in Poljaki, in posebno v današnjih dneh je njih literatura na visoki stopinji ter silo bogato razvita. Jugoslovani napredujemo vkljub vsem zaprekam, in tudi jugoslovanske književnosti Evropi niso več terra incognita. Toda na svetu je že od nekdaj

imponovalo število, je imponovala po pravici množica, večina. Zato tudi bratje Rusi imponujejo s svojimi 80 milijoni. Čisto naravno je, da mora imeti tudi ruski jezik med vsemi slovanskimi jeziki največjo veljavo, ker ga govori največ ljudi, ker sega njegova oblast čez največje ozemlje v Evropi in v Aziji, in ker je ruščina jezik velike samostojne slovanske države. Zato se ruščina prišteva že nekaj desetletij med »moderne«, svetovne jezike. Veliki ruski pisatelji so znani že po vsem svetu. V vsaki moderni knjigarni in knjižnici najdeš Gogolja, Tolstega, Dostojevskega, Garšina, Čehova, Potepenka, Puškina, Lermontova, Turgenjeva i. dr. . . .

Zanimivo je gotovo, da n. pr. inteligentni Nemci, v političnem oziru najhujši antagonisti Slovanov, poznajo rusko literaturo med vsemi Neslovani najtemeljiteje. V Lipsiji so posebne knjigarne, ki izdajejo skoro samo ruska dela. V Nemčiji je ni univerze, kjer bi se ne predavala ruska literatura in ruski jezik. Pa tudi privatnih učnih kurzov za ruski jezik je na Nemškem po vseh velikih mestih, zlasti pa v Berlinu, kjer se posebno trgovski stan peča z ruščino.

Takisto pridno goje Lahi, Francozi in Angleži rusko literaturo in se uče ruskega jezika.

Koliko večjega pomena pa je ruski jezik za druge Slovane!

Pustimo vsako romantično navdušenje, vsak nepotreben sentimentalni entuziazem na strani, sorodna slovanska naša kri naj molči, molči naj čuvstvo — govori naj samo hladni, trezni razum!

In kaj nam pravi razum?

To nam pravi, da ima med vsemi slovanskimi jeziki ruski jezik največjo bodočnost! To je jasno ko beli dan in ne potrebuje dokazov. V kolikih izvodih se more razpečati dobra, svobodnomiselna moderna slovenska knjiga? Na to vprašanje bi nam najlažje odgovorili naši založniki.

Hrvate in Srbe ločita latinica in cirilica. Pa tudi Srbohrvatov z Bolgari vred ni toliko, da bi mogel med njimi pisatelj živeti ob samem peresu. Čehi s Slovaki vred in Poljaki žive v ugodnejšem položaju. Češka in poljska živahnost, inteligentnost, energija in goreče rodoljubje je premagalo že veliko ovir.

Vsak narod pa teži naravno po razširjenju svoje duševne, kulturne moči. Simbol te kulturne moči in mogočen pospeševatelj te moči in te veljave je njegov jezik. Primerimo Angleže in Francoze. — Kateri izmed slovanskih jezikov ima največ šans, da postane svetovni jezik? Odgovor je lahek: ruščina! Zato mora biti pa ruščina tudi »medslovanski« jezik. Tako govori trezni razum. Politika nima pri tem ničesar opraviti. »Panslavizem« je prazno strašilo, s katerim so do najnovejšega časa plašili lokavi diplomatje lahkoverno občinstvo.

Diplomatje in nam zapadnim Slovanom sovražni žurnalisti so lahko brez strahu! Preteklost in sedanjost pričata, da se Rusi ne brigajo za usodo nepravoslavnih Slovanov. —

Zapadni Slovani se moramo s pomočjo obstoječih zakonov boriti sami za svoj obstoj in sami moramo skrbeti za svojo prosveto. Pri tem svojem kulturnem delu pa moramo vendarle težiti po neki višji duševni enoti, po neki občji duševni vezi med seboj. In to duševno medslovansko vez nam reprezentuje jezik bratov Rusov — ta krasni, polnoglasni, krepki, plastični in mogočni slovanski jezik, ki nam je ključ do bogate zakladnice — ruske književnosti!

Razlogi za to, da se bodo Slovani sami morali v bodoče intenzivno poprijeti učenja ruskega jezika, so povsem praktične narave. Kako različna

so nemška narečja! Med gornještajersko, saksonsko in prusko nemščino je gotovo večja razlika, nego pa med slovenščino, hrvaščino in ruščino . . . In vendar imajo vsi Nemci po vsem svetu samo eden književni in občevalni jezik!

Koliko narečij imajo Lahi in Francozi! Pa laški književni jezik je samo eden in francoski tudi samo eden!

Kdor je že kdaj občeval z drugimi Slovani, se je prepričal, da so od kraja silo mučne težave, ker se Slovenec in Čeh, Hrvat in Poljak, Rus pa Slovenec ne razumeta dobro. Toda sčasoma se privadi uho. Črez nekaj časa najdeš fonetični ključ. Prepričaš se, da med slovanskimi jeziki ni večje razlike nego med narečji nemškimi, laškimi itd.

No, nam Slovanom treba neke medsebojne vezi, nam treba obče slovanskega občevalnega, posredovalnega jezika! Če so si izbrali Nemci, Lahi, Francozi posebna narečja za občevalne, književne jezike — zakaj bi se Slovani ne mogli povzdigniti na višje stališče?

»Pa literature posameznih slovanskih narečij so že preveč razvite, posamezna slovanska plemena so se že preveč individualizovala, da bi se mogla odreči svojim jezikom ruščini na ljubo!« — tako se nam ugovarja. Temu ugovoru odgovarjamo:

Ni potreba, da bi se neruski Slovani odrekli svojim jezikom. To bi bilo sedaj tudi absolutno nemogoče!

Potrebno je pred vsem, da negujejo Slovani svoja narečja, potrebno je, da izobražujejo v teh narečjih zlasti ljudsko maso. Zato mora tudi inteligenca gojiti najprej svoje plemensko narečje, drugače je general brez armade, drugače obvisi v zraku.

Pa za medsebojni občevalni jezik lahko sprejmo Slovani ruščino. Zato pa je treba, da se je začno resno in temeljito učiti!

Poljaki znajo po večini skoro vsi ruski, saj so najbližji sosedje Rusov, in ogromna večina poljskega naroda prebiva itak v ruski državi. Čehi so temeljiti poznavalci ruskega jezika in ruske literature. Najvažnejša dela ruske literature so si že prevedli na svoj jezik. Po večjih čeških mestih imajo ruske krožke, po katerih se goji spoznavanje ruske literature — čisto po vzgledu sosedov Nemcev . . .

Na Bolgarskem je ruščina po srednjih šolah obligatna. Takisto je menda tudi na Srbskem, če ni morda gospod Milan v novejšem času drugače ukrenil. — Naši sosedje Hrvati se radi uče ruščine. Na zagrebški univerzi je stolica za ruski jezik in literaturo. »Matica hrvatska« pa posebno goji rusko literaturo; izdaje ruske klasike v prevodih in popularizuje spoznavanje Rusov in njih dežel . . .

No, tudi mi skromni Slovenci nismo več nevedneži v ruski literaturi.

Že pred kakimi 30 leti so se začeli prevajati ruski pesniki na naše narečje. Gospod Ivan Vesel in pa rajni Levstik, za njima Koseski, so bili prvi, ki so presajali cvetje ruske poezije na slovenski vrt.

»Slovenska Matica« je prinašala svoj čas prevode ruskih beletristov. »Slovan«, »Slovanski svet« in »Zvon« so veliko pripomogli k spoznavanju ruske literature, V novejšem času pa je objavila največ ruskih prevodov Gabrščekova »Slovanska knjižnica«. Prof. Hostnik je izdal slovnico in slovar ruskega jezika. Feljtoni naših dnevnikov in drugih političnih listov sploh radi prenašajo prevode iz ruske književnosti. Začetek je torej že storjen, led je prebit, ledina izorana.

Obžalovati je samo, da se na Slovenskem na nobeni šoli ne uči ruščina. Na naših srednjih šolah se bo prej ali slej morala uvesti ruščina, makari namesto grščine. Za sedaj pa bi bilo najboljšo, ko bi se namesto mrtve staroslovenščine poučevala živa ruščina. Saj je čisto krivo tisto šolsko mnenje, da je staroslovenščina potrebna za razumevanje slovanskih jezikov. To mnenje je še pred kratkim dobro ovrgel v našem listu prof. Ilešič. Živim ljudem dajte živih jezikov! —

Ker se torej v javnih šolah sedaj še ne moremo učiti ruščine, učimo se je sami, privatno!

Meseca novembra minolega leta se je bil otvoril v Ljubljani kurz za učenje ruskega jezika in literature. Brezplačni pouk je prevzel g. dr. Ludovik Jenko. Hkratu se je osnovalo posebno društvo pod imenom: »РУССКИЙ КЛУБЪ« (»ruski klub«), čigar poglobitni namen je učenje ruskega jezika in študij ruske literature. Pravila tega društva je deželna vlada kranjska že potrdila. Upajmo, da bode imelo to društvo mnogo trajnega praktičnega uspeha!

Andrej Andrejevič Kalašnikov.

Za Prešernov spomenik menda že delajo umetniki modele, a vsak, kdor se je lotil tega dela, gotovo težko pogreša, da ni nobene slike narejene o živem Prešernu. Umetnik mora torej po svoji fantaziji ustvarjati Prešernovo glavo, ne vedoč, kakšna je bila v resnici, ali podolgasta ali bolj okrogla, nadalje, kako visoko je bilo čelo, kakšen je bil nos in zlasti še podbradek, ki tudi daje obrazu karakteristično potezo. Na vse to bi se dalo z gotovostjo odgovoriti, ko bi se odprl Prešernov grob in bi glavo, ki je gotovo še ohranjena, premeril kak umetnik na vse kraje in tudi posnel po njej voščeno masko. Na koščeni podlogi se brez težave da glava popolniti, ker vsak anatom in tudi vsak umetnik ve, koliko je mehkih del, mišic in kože na glavi. Tudi telesna dolgost bi se pri tej priliki dala konstatirati. »Pisateljsko društvo« pa bi se naj obrnilo do politične in cerkvene oblasti v Kranju, da se mu dovoli odpreti Prešernov grob.

Dr. J. Vošnjak.

Med revijami. »Život«. Mjesečna smotra za književnost i umjetnost. Izdaje društvo hrvatskih umjetnika u savezu sa nekolicinom hrv. književnika. Uredjuje dr. Milivoj Dežman. U Zagrebu. 1900. Siječanj. Knjiga I., svezak I. »Život« bo prinašal tudi ilustracije; in že v prvi številki vidimo nekaj podob, katerih originale smo občudovali lani na razstavi v »Umjetničkom domu«. Prvi zvezek »Života« je jako spretno urejen in prinaša raznovrstno, zanimivo vsebino. Pesmi so priobčili: S. Kranjčević, V. Vidrić, M. Nikolić in Xeres de la Maraja. Novele in skice so spisali: V. Borota, A. G. Matoš in Ylajali. Kozarac je objavil svojo avtobiografijo; dr. Tresić Pavičić piše studijo o tragediji »Katarina Zrinjska«, dr. Miletić o laškem umetniku Ermetu Novelliju, Fr. Albin o hrv. glasbi, Jakša Čedomil o ital. književnosti, Nikola Andrić o nemškem Zagrebu, Ivanov o umršem slikarju Segantiniju, V. Kovačić o moderni arhitekturi, Fran Určić o češki umetnosti. V rubriki »iz književnog i umjetničkog svijeta« čitamo mnogo zanimivih beležk in kritik. »Smotra« se ozira po inozemskih revijah, in oddelek »Nove knjige« seznanja čitatelje z najnovejšimi književnimi prikaznimi, slovanskimi in tujimi . . .

* * *

